

**PLÁN OPATŘENÍ PRO VÝKON ROZSUDKU EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA  
V PŘÍPADU D. H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICE**

**“ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI”**

1. Přehled případu D. H. a ostatní proti České republice .....	2
2. Statistické informace .....	3
3. Opatření k výkonu rozsudku D. H. a ostatní.....	4
4. Provázání strategických materiálů s plánem opatření .....	12
5. Závěr .....	16
příloha 1 – výklad zkratk.....	17
příloha 2 – statistiky – detailní informace .....	18

## 1. PŘEHLED PŘÍPADU D. H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICCE

### A. Popis případu

Ve svém rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku zjistil, že došlo k porušení práva stěžovatelů v otázce práva ochrany proti diskriminaci, jež je zaručené článkem 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“ ve vazbě na právo na vzdělání dle článku 2 Protokolu č. 1 k Úmluvy.

Velký senát došel k závěru, že došlo k nepřímé diskriminaci, protože neutrálně koncipované opatření (možnost umístit dítě do zvláštní školy pro děti s lehkým mentálním postižením) mělo nepřiměřeně nepřiměřený dopad na romské žáky. Současně nebylo možné, tento postup obhájit povinností využití odbornými pracovníky vedené diagnostiky nebo existencí souhlasu rodičů s jejich umístěním do dané školy.

Podle Velkého senátu, postup při umísťování dětí do zvláštních škol nedisponoval dostatečnými zárukami, že romské děti mají stejné právo na vzdělání jako děti patřící k většinové populaci.

### B. Dopad na jednotlivce

U právy spravedlivého zadostiučinění přiznaného soudem bylo u jednotlivých žadatelů postupováno dle rozsudku.

V otázce dopadů na jednotlivce je Vláda České republiky toho názoru, že žádné konkrétní kroky nejsou již nyní potřeba, zejm. s ohledem na to, že všichni žadatelé jsou starší patnácti let, a tedy již nejsou v systému povinné školní docházky. Nicméně, stojí za zmínku, že nad úroveň povinnosti vyplývající z rozsudku Soudního dvora byli v roce 2008 žadatelé informováni Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy o nabídce dalšího vzdělávání v blízkosti jejich bydliště.

## 2. STATISTICKÉ INFORMACE

V nálezech k případu D. H. Evropský soud pro lidská práva hodnotí poměrné množství žáků vzdělávaných ve zvláštních školách (název z doby rozsudku). Statistika níže ukazuje poměrné množství romských žáků vzdělávaných dle kurikul s méně ambiciózními vzdělávacími cíli, určeném pro žáky s lehkým mentálním postižením. Statistika je do určité míry porovnatelná s podklady, které byly využity Evropským soudem pro lidská práva (§ 190-195 rozsudku; odhady založené na rozdílných zdrojích a metodikách indikovali že, mezi lety 1999-2005 bylo ve zvláštních školách 56-70 % Romů.

### Srovnání podílu romských žáků vzdělávaných podle ZV LMP mezi školním rokem 2009/10 a školním rokem 2011/12 v bývalých ZvŠ

	Podíl romských žáků na počtu všech žáků s LMP (kvalifikovaný odhad) v %	Podíl romských žáků na počtu všech žáků s LMP (kvalifikovaný odhad) v %	Trend
	Školní rok 2009/10	Školní rok 2011/12	
<b>Celkem</b>	35.0	26.4	-

Podíl romských žáků, kteří se vzdělávali podle ZV LMP, činil podle kvalifikovaného odhadu ředitelů škol 26,4 %; ve srovnání se školním rokem 2009/10 byl zjištěn pokles míry romských žáků o 8,6 %.

### 3. OPATŘENÍ K VÝKONU ROZSUDKU D. H. A OSTATNÍ

Jak bylo vysvětleno v úvodní kapitole této zprávy, bude Česká republika zavádět následující opatření, která reagují na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *D. H. a ostatní proti České republice*. Základním cílem všech opatření je důsledné naplňování zásad školského zákona, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluvy o právech dítěte a Ústavy České republiky tak, aby **etnicita a sociální zázemí neměly vliv na zařazování žáků do vzdělávacích programů**.

Níže uvedená opatření vznikla v úzké spolupráci s Veřejným ochráncem práv (a jeho kanceláří), Úřadem vlády ČR (se zmocněnkyní pro lidská práva a Agenturou pro sociální začleňování) a s Českou školní inspekcí.

**Na základě vyhodnocení situace v průběhu přijímání a po přijetí opatření je Česká republika připravena reagovat dalšími opatřeními, která budou stav nadále zlepšovat.**

<b>A. Žáci bez indikace vzdělávání ve skupinové integraci s žáky s LMP</b>	
Opatření:	<b>25 % tolerance žáků se zdravotním znevýhodněním ve třídě pro žáky se zdravotním postižením bude z vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. bez náhrady vypuštěna:</b> Bude novelizován § 10 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb.  <b>Zruší se také možnost dočasného zařazení žáka se zdravotním či sociálním znevýhodněním do třídy pro žáky se zdravotním postižením:</b> vypuštění § 3 odst. 5 vyhlášky č. 73/2005 Sb.
Termín:	<b>2013</b> (září; začátek školního roku 2013/2014)
Současný stav:	Před novelou vyhlášky č. 73/2005 Sb. v minulém roce bylo umožněno, aby ve třídě pro žáky se zdravotním postižením bylo zařazeno až 25 % žáků bez postižení. Po novelizaci bylo opatření zpřísněno a umožňuje zařazení 25 % žáků s jiným zdravotním postižením či zdravotním znevýhodněním. Umožňuje se také dočasné zařazení žáků se zdravotním znevýhodněním nebo dokonce jen se sociálním znevýhodněním.  Žáci bez mentálního postižení však ani podle současné úpravy nesmějí být vzdělávání podle vzdělávacího programu uzpůsobeného pro žáky s mentálním postižením, i když s nimi mohou ve výše uvedených případech být zařazeni v jedné třídě.  Tolerance 25 % dětí (bez indikace) ve třídě s dětmi s indikací LMP není odůvodněná.
Financování opatření	Opatření si nevyžádá žádné dodatečné finanční nároky.

<b>B. Diagnostický pobyt</b>	
Opatření:	<p><b>1) Diagnostický pobyt bude z vyhlášky č. 73/2005 Sb. vypuštěn.</b></p> <p><b>2) Jako náhrada bude zvážena možnost zavedení diagnostického pozorování</b></p>
Termín:	<p><b>1) 2013</b> (začátek školního roku 2013/2014)</p> <p><b>2) Nejpozději od školního roku 2014/15</b></p>
Současný stav:	<p>Novelizací vyhlášky č. 73/2005 Sb. v minulém roce bylo umožněno, aby případnému zařazením žáka do třídy pro žáky se zdravotním postižením předcházel diagnostický pobyt v maximální délce 6 měsíců (resp. novelizací byla zkrácena délka). Před novelizací vyhlášky bylo s žákem na diagnostickém pobytu ve třídě pro žáky s LMP bylo pracováno ve smyslu programu RVP ZV – LMP. Významná změna v praxi od novelizace vyhlášky nebyla v praxi identifikována.</p> <p>Tzv. diagnostický pobyt je využíván za účelem práce s dítětem, které potřebuje speciální péči. Dítě je pak po dobu max. 6 měsíců vzděláváno v kolektivu dětí s LMP.</p> <p>Diagnostický pobyt však neúměrně zvyšuje riziko nedůvodného trvalého umístění žáka, který by mohl být vzděláván v hlavním proudu, mimo tento proud.</p> <p>Diagnostické pozorování bude směřovat k podpoře učitele vzdělávajícího dítě v hlavním proudu ze strany poradenských zařízení. MŠMT vymezí způsob financování</p>
Financování opatření:	<p>Opatření si v části 2) vyžádá zvýšené nároky na státní rozpočet. Vlastní objem zatím není identifikován. Způsob distribuce a zacílení prostředků bude předmětem reformy financování od roku 2014.</p>

<b>C. Diagnostické nástroje</b>	
Opatření:	<p><b>Diagnostické nástroje používané k diagnostice LMP budou revidovány.</b></p> <p>Cílem revize diagnostických nástrojů je zaručit kulturně neutrální přístup (přesněji pak naplňování práv dítěte podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Ústavy ČR a školského zákona, která zaručují rovný přístup ke vzdělávání). Diagnostika nemůže být v žádném případě nástrojem diskriminace, ale naopak integrace a pomoci v inkluzivním vzdělávání žáků. Cílem revize bude především dosažení stavu, kdy diagnostikovaným potřebám budou odpovídat korespondující služby.</p>
Termín:	<p><b>2013</b></p> <p>V detailním rozpisu (jedná se o pracovní návrh - může být upraven):</p> <p><b>2012</b>  Srpen – jednání zástupců MŠMT a zástupců ApPPP k problematice testu WISC III a k diagnostice LMR ve školství</p>

	<p>Září – setkání zástupců MŠMT s řediteli PPP a SPC k otázce stávajícího nástroje WISC III a problémů s jeho užíváním v praxi</p> <p>Říjen – jednání MŠMT se zástupci odborných školských asociací ke zřízení pracovní skupiny expertů pro standardy psychodiagnostiky kognitivních schopností</p> <p>Prosinec – setkání expertů (praktici, akademická sféra, výzkum) k nástrojům a postupům diagnostiky kognitivních schopností – založení pracovní skupiny expertů k zpracování standardů diagnostiky kognitivních schopností ve školství. Východiskem budou mezinárodní standardy a příklady dobré zahraniční praxe (např. v UK, USA, severských státech aj.)</p>
<p>Současný stav:</p>	<p>V aktuálním nastavení je volba diagnostických nástrojů na psychologovi, který diagnostiku provádí. Jsou využívány nástroje, které má poradenské zařízení aktuálně k dispozici. V ČR se převážně jedná o WISC III. Tento nástroj je standardizovaný nástroj, který měří fluidní i krystalickou inteligenci. Dětem, které při diagnostickém procesu v testu dosahují hodnot IQ nižších než 70 bodů, může být doporučeno vzdělávání podle programu RVP ZV – LMP.</p> <p>Během odborných diskuzí při přípravě předkládaného konsolidovaného akčního plánu se ukázalo, že existují důvodné pochybnosti, zda jsou v současné době používané diagnostické nástroje, zejm. výše uvedený WISC III, dostatečně spolehlivé ve všech oblastech měření. V průběhu konzultací bylo zejména zdůrazněno, že diagnostika musí být orientovaná, kromě potvrzení či vyloučení diagnózy také, na pedagogické aspekty problémů a na výstupy, tedy doporučení pedagogům pro další práci s dítětem.</p> <p>V reakci na výše uvedené bude zvažováno zejména následující:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• využití více nástrojů/testů a více přístupů k diagnostice.</li> <li>• zavedení diagnostických nástrojů povinně používaných k diagnostice LMP do právních předpisů či do diagnostických standardů.</li> <li>• zvážit úpravu zákona a vyhlášky k zavedení přísnějších kvalifikačních kritérií pro osoby provádějící diagnostiku</li> </ul>
<p>Financování opatření:</p>	<p>Opatření si vyžádá jak vstupní investici pro restandardizaci stávajících nástrojů či pro komunikaci s majiteli autorských práv a následnou restandardizaci a lokalizaci nástrojů nových (cca. 5-10 mil. Kč). V další fázi si vyžádá realizaci rozvojového programu na podporu školských poradenských zařízení při nákupu a proškolení v užívání nových nástrojů (cca. 2 mil. ročně).</p> <p>Vzhledem k očekávanému nárůstu potřeby finančních prostředků je Česká republika (MŠMT) připravena využít prostředky ze státního rozpočtu na financování či</p>

	spolufinancování nákladů vyplývajících z tohoto opatření (např. formou rozvojového programu).
--	---

<b>D. Supervizní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení</b>	
Opatření:	<p><b>Česká republika zavede nediskriminující a plně funkční diagnostický systém, který znemožní nesprávné zařazování romských dětí do programů RVP ZV – LMP.</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li><b>1) Česká školní inspekce nově nabude kompetenci revizního orgánu. Bude tedy zajišťovat hodnocení správnosti posudku v případě incidentu, případně při namátkových kontrolách poradenských zařízení. Role České školní inspekce v této oblasti bude významně posílena. Činnost bude zahrnuta do plánu činnosti ČŠI pro školní rok 2013/2014.</b></li> <li><b>2) Úpravou školského zákona bude zajištěno, že školská poradenská zařízení (PPP i SPC) budou zařazována do rejstříku ministerstvem, popř. budou ministerstvem akreditována</b></li> <li><b>3) V oblasti diagnostických činností se začne zavádět standardizace a širší metodické vedení ze strany MŠMT</b></li> </ol>
Termín:	<ol style="list-style-type: none"> <li><b>1) 2013 návrh legislativní změny (případná úprava školského zákona účinná od 1. 1. 2014)</b></li> <li><b>2) Praktické zavedení od 1. 1. 2014</b></li> <li><b>3) Průběžně – v návaznosti na bod č. 2 tohoto opatření</b></li> </ol>
Současný stav:	<p>V současném nastavení jsou školská poradenská zařízení zřizována zpravidla kraji. Ředitel zařízení je v oblasti odborného řízení nezávislý na zřizovateli. Do rejstříku škol a školských zařízení jsou školská poradenská zařízení zařazována krajskými úřady, nikoli MŠMT. Metodickou roli s ohledem na problematiku rozsudku D. H. a ostatní v minulosti v silnější či slabší formě realizovalo MŠMT či jeho přímo řízené organizace. Forma centrálního metodického vedení mohla být realizována zpravidla jen nezávaznou formou pomocí nepřímých nástrojů (zapojování do projektů, informování, společné konference, metodiky, prostřednictvím dalšího vzdělávání, zapojování do pracovních skupin atd.). Kontrola ze strany státu ve formě inspekce byla minimální. S ohledem na organizační složení nejsou výjimkou školy, při kterých je zřízeno školské poradenské zařízení (v takovém případě o činnosti obou rozhoduje jeden vedoucí pracovník).</p> <p>Výše popsaný stav neskýtá dostatečné záruky provádění diagnózy v náležité kvalitě, objektivitě a nezávislosti. Toto opatření by mělo směřovat k redukci osobní a institucionální vazby mezi základní školou praktickou a poradenským zařízením.</p>

Financování opatření:	Opatření bude vyžadovat finanční krytí. V rámci realizace opatření budou aktivity pokryty z běžících projektů (zejm. VIP RAMPS III). Dále se předpokládá, že některé aktivity ostatních přímo řízených organizací či ČŠI mohou být v úvodní fázi realizované resortním úkolem s podporou do 3 miliónů korun.

<b>E. Evidence a statistiky v oblasti etnicity žáků vzdělávaných podle přílohy RVP ZV – LMP</b>	
Opatření:	<p><b>1) Česká republika bude za účelem monitoringu naplňování výkonu rozsudku D. H. a ostatní provádět každoroční šetření k zjištění počtu romských žáků vzdělávaných v programech podle přílohy RVP ZV – LMP</b></p> <p><b>2) Bude provedena úprava vyhlášky o dokumentaci škol a školských zařízení ve smyslu zavedení evidence počtu dětí vzdělávajících se programech dle přílohy RVP ZV – LMP</b></p>
Termín:	<p><b>1) Každoročně (první šetření září 2013)</b> – cílovým indikátorem je postupná klesající tendence počtu romských žáků v těchto programech až k dosažení odpovídajícího poměru vůči poměru počtu romských žáků k běžné populaci. V dlouhodobém horizontu pak vzdělávání všech žáků (včetně žáků s indikací LMP) v programech RVP ZV bez přílohy.</p> <p><b>2) 2013</b> (účinnost novely vyhlášky nejpozději od začátku školního roku 2012/13)</p>
Současný stav:	<p>V době vydání aktualizovaného plánu opatření byla provedena dvě šetření počtu romských žáků v základních praktických (bývalých zvláštních) školách v gesci MŠMT a to ve školním roce 2009/2010 (Ústav pro informace ve vzdělávání) a v roce 2011/2012 (Česká školní inspekce). Metodika šetření byla shodná. Lišily se zejm. počty škol, kde bylo šetření prováděno. S ohledem na návratnost je možné považovat tyto informace za reprezentativní. Informace ze statistického šetření jsou uvedeny v části 2 materiálu. Další šetření byla prováděna např. i Institutem pedagogicko-psychologického poradenství.</p> <p>Dosud však nebyla prováděna žádná pravidelná průběžná šetření, která by ověřovala, jaký mají prováděná opatření dopad v praxi.</p> <p>Šetření 1x ročně je zvoleno z toho důvodu, že počty dětí se po přijetí na základní školu prakticky nemění. Šetření např. v pololetí se nebude fakticky lišit od šetření v září.</p>
Financování opatření:	Opatření si nevyžádá navýšení rozpočtu a bude realizováno v gesci ČŠI.
Doplňující	1) Vlastní šetření bude provádět instituce k tomu zmocněná MŠMT (např. ČŠI).



informace:	<p>Sběr dat se bude provádět tzv. „mimořádným/rychlým šetřením“ a v něm budou dotazováni ředitelé škol, kde je 5 a více žáků s indikací LMP. Šetření může být doplněno terénním šetřením ČŠI.</p> <p>S ohledem na provázanost s předchozími šetřeními je pro účely šetření za romského žáka považován člověk, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za takového považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.</p> <p>O provádění šetření a o jeho výsledcích bude informován zřizovatel.</p> <p>Výsledky budou sloužit jak ČŠI, tak i MŠMT, které bude naplňování tohoto akčního plánu sledovat a průběžně vyhodnocovat.</p> <p>Výstupy bude vyhodnocovat Česká školní inspekce a budou zveřejňovány a předávány všem klíčovým aktérům. Šetření bude vyhodnocovat i posuny např. ve vyloučených lokalitách a vývoj počtu žáků v různých vzdělávacích programech.</p> <p>V případě, že informace budou zkreslovány, či návratnost nebude dostatečná, překročí MŠMT k vymahatelnému způsobu získávání statistických informací.</p> <p>2) Novelizace vyhlášky č. 364/2005 Sb. se zavedením vykazováním údajů o tom, zda školy vzdělávají žáky podle přílohy RVP ZV - LMP a zároveň sdělily jejich přesný počet. Bude evidována i informace, zda jsou tito žáci integrováni skupinově či individuálně.</p>
------------	--

<b>F. Přípravné třídy a mateřské školy (MŠ) při základních školách praktických</b>	
Opatření:	<p><b>1) Přípravné třídy nebudou moci být zřizovány u ZŠ praktických (novela ŠZ)</b></p> <p>O zařazení do přípravných tříd bude rozhodovat ředitel na základě vlastního posouzení speciálních vzdělávacích potřeb dítěte (bude vypuštěna podmínka vyjádření poradny)</p> <p><b>2) U základních škol praktických bude znemožněno zřizovat MŠ (novela ŠZ)</b></p> <p><b>3) Ředitel školy bude nově rozhodovat o zařazení žáka do přípravné třídy na základě jeho zhodnocení vzdělávacích potřeb žáka (podmínka vyjádření poradenského zařízení bude vypuštěna)</b></p>
Současný	Současný školský zákon umožňuje při všech základních školách, tedy i při základních

stav:	<p>školách praktických zřizovat mateřské školy a přípravné třídy.</p> <p>Děti vzdělávané v předškolním vzdělávání při základních školách praktických mohou volně navázat vzdělávání na této základní škole, což je nežádoucí. Je proto nezbytné eliminovat riziko, že děti v přípravných třídách a mateřských školách při základních školách praktických budou „přípravovány“ pro zápis do těchto škol.</p> <p>Část opatření o zařazování do přípravných tříd byla aplikována na základě požadavku a zkušenosti Agentury pro sociální začleňování. Přípravné třídy jsou často jedinou možností pro podporu osob sociálně vyloučených do vzdělávání hlavního proudu.</p> <p>MŠMT současně povede diskusi k zavedení posledního ročníku MŠ jako povinného.</p>
Financování opatření:	Opatření si nevyžádá žádné dodatečné finanční nároky.
Termín:	<ol style="list-style-type: none"> <li>1) <b>2013/2014</b> – novelizace školského zákona</li> <li>2) <b>2013/2014</b> – novelizace školského zákona</li> <li>3) <b>2013/2014</b> – novelizace školského zákona</li> </ol>
Doplňující informace:	

<b>G. Postavení přílohy RVP ZV – LMP a další postup ohledně této přílohy</b>	
Opatření:	<b>MŠMT bude revidovat přílohu RVP ZV - LMP</b>
Termín:	<b>8/2013 – revize</b>
Současný stav:	<p>Současný školský zákon zná dva vzdělávací programy základních škol RVP ZV a RVP pro základní školu speciální. V době rušení zvláštních základních škol vznikla příloha RVP ZV, která je svou strukturou a pojetím zaměnitelná za samostatný RVP (což školský zákon přímo nevymezuje).</p> <p>Během odborných diskuzí při přípravě předkládaného konsolidovaného akčního plánu se ukázalo, že tento stav by měl být podroben hlubší analýze.</p> <p>MŠMT zpracuje informaci k právnímu podkladu pro vydání přílohy ve formě, ve které je vydána.</p> <p>Cílem revize je možné přehodnocení přílohy do metodiky práce s RVP ZV s vymezením možnosti upravovat předpokládané výstupy RVP ZV.</p>
Financování opatření:	Opatření si v první fázi nevyžádá žádné dodatečné finanční nároky. V případě zrušení přílohy by vznikly náklady spojené s vytvořením metodik a jejich zaváděním do praxe.

<b>H. Fórum nevládních organizací k otázce rovných příležitostí ve vzdělávání</b>	
Opatření:	Česká republika (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) iniciuje vznik a bude moderovat fórum, které bude diskutovat otázky rovných příležitostí ve vzdělávání (koncept inkluzivního vzdělávání).
Termín:	<b>2012</b>
Současný stav:	<p>MŠMT s ohledem na výkon rozsudku <i>D. H. a ostatní vs. Česká republika</i> (a v době výkonu rozsudku) ve velmi rozdílné míře intenzity komunikovalo s klíčovými partnery při řešení této otázky. Současně také střídalo míru intenzity komunikace tématu rovných příležitostí ve vzdělávání – inkluzivního vzdělávání.</p> <p>Fórum nemá nahrazovat standardní procesy uvnitř MŠMT, ale zprostředkovávat stálou zpětnou vazbu od klíčových aktérů v této oblasti.</p> <p>Jednání bude probíhat v intervalech dle potřeby (očekává se cca. 1x za 2-3 měsíce).</p> <p>Budou otevřena zejména ta témata, která nesměřují k výkonu rozsudku <i>D. H. a ostatní</i>, ale směřují k naplňování systému inkluzivního vzdělávání/rovných příležitostí.</p> <p>Toto opatření jde nad rámec opatření výkonu rozsudku <i>D. H. a ostatní</i> a je pojícím prvkem mezi první a druhou vlnou opatření, která MŠMT přijímá.</p>
Financování opatření:	Opatření si nevyžádá žádné dodatečné finanční nároky.

#### 4. PROVÁZÁNÍ STRATEGICKÝCH MATERIÁLŮ S PLÁNEM OPATŘENÍ

Česká republika řeší v dlouhodobém horizontu otázku rovných příležitostí/inkluze, která má, jak již bylo vysvětleno výše, širší záběr než samotný výkon rozsudku *D. H. a ostatní*, ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení a Národním akčním plánu inkluzivního vzdělávání. Tyto dva klíčové koncepční materiály jsou následně doplněny aktuálním *Výzkumem veřejného ochránce práv k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol*. Předkládaný plán je do jisté míry provázán s těmito dokumenty, což je vyjádřeno níže ve vazbě na jednotlivé dokumenty.

##### **Strategie boje proti sociálnímu vyloučení pro roky 2011-15**

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení obsahuje více než stovku konkrétních opatření, do jejichž plnění budou zapojeny zejména resorty školství, práce a sociálních věcí, vnitra, místního rozvoje a také Agentura pro sociální začleňování. Opatření jsou zaměřena především na podporu zaměstnanosti, zapojení sociálně znevýhodněných dětí do hlavního vzdělávacího proudu, prevenci rozpadu rodiny a odebírání dětí do ústavní péče či bezpečnost uvnitř a v okolí sociálně vyloučených lokalit. Na přípravě strategie se podílela více než stovka odborníků z jednotlivých resortů, Sekce pro lidská práva Úřadu vlády, Agentury pro sociální začleňování, akademické sféry i z neziskového sektoru.

V oblasti vzdělávání se plán dotýká celé plochy vzdělávání od počátečního až po další vzdělávání pedagogických pracovníků. Řada opatření směřuje zejm. k rozvoji konceptu rovných příležitostí/inkluzivního vzdělávání v širším rozsahu než je výkon rozsudku *D. H. a ostatní*. Řada opatření je již naplňována jiným způsobem<sup>1</sup> a jinými plány a aktivitami ve státní správě i mimo ni (projekty spolufinancované z ESF, rozvojové programy, novelizace zákonů atd.). V některých případech se opatření dotýkají oblastí jen nepřímo souvisejících s předmětem předkládaného plánu opatření pro výkon rozsudku *D. H. a ostatní*.

Mezi opatření obsažená ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení, která jsou částečně naplňována tímto akčním plánem, patří následující:

- Přejít od systému speciálních vzdělávacích potřeb k systému podpůrných opatření na všech úrovních vzdělávání - 4.5.1.2 **(částečně naplňováno v rámci opatření B, C, E)**
- Zpřísnění kritérií pro zřizování přípravných tříd a zařazování dětí do přípravných tříd - 4.5.2.4. **(částečně naplňováno v rámci opatření F)**
- Krátkodobá opatření transformace systému škol zřízených pro žáky lehkým mentálním postižením - 4.5.3.3 **(částečně naplňováno v rámci opatření D, E)**
- Posílení kvality a standardizace služeb poradenských zařízení - 4.5.6.2 **(částečně naplňováno v rámci opatření B, C)**

Témata, která nejsou opatřeními dotčena, budou předmětem jednání v rámci bodu H opatření (jejich rozsah je zpravidla širší a směřuje k zavedení konceptu rovných příležitostí/inkluzivního vzdělávání).

---

<sup>1</sup> Toto shrnutí si neklade za cíl vyhodnotit oblast vzdělávání ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení.

Např.:

- Navázání zvýšení normativu na žáka se sociálním znevýhodněním - 4.5.1.1
- Začlenění školních poradenských pracovišť do standardního financování škol v rozsahu závisícím na počtu žáků školy - 4.5.1.3
- Vytvoření specifické nárokové podpory pro žáky ze sociálně znevýhodňujícího prostředí - 4.5.1.4
- Posílení dostupnosti, kvality a využívání předškolní péče - 4.5.2.
- Střednědobá opatření transformace systému škol zřízených pro žáky s lehkým mentálním postižením - 4.5.3.4
- Zavedení a realizace "strategií obcí" pro vzdělávání dětí ze sociálně vyloučeného prostředí - 4.5.3.5
- Revize rámcových vzdělávacích programů pro odborné vzdělávání - 4.5.4.4
- Standardizace školních poradenských pracovišť při základních a středních školách - 4.5.6.3
- Vytvoření zavazujícího pro-inkluzivního standardu pedagogického pracovníka - 4.5.7.1

### **Národní akční plán inkluzivního vzdělávání – přípravná fáze (NAPIV)**

Národní akční plán je možné rozdělit do dvou úrovní. První je indikace konkrétních kroků (ve smyslu návodného směřování k novelizaci některých právních předpisů), která je v dokumentu (s ohledem na jeho koncepci) pouze ojedinělá. V druhé úrovni jsou to záměry vést odborné diskuse s cílem nalezení konsenzu a dalších řešení v otázce zavádění principu rovných příležitostí/inkluzivního vzdělávání. V obou těchto úrovních je možné konstatovat, že zde existuje velmi silné propojení v tomto dokumentu navrhovaných opatření a cílů NAPIV.

Současně lze konstatovat, že je všeobecná shoda na nutnosti revidovat NAPIV a to formou zapojení klíčových a nosných opatření NAPIV do Strategie rozvoje vzdělávací soustavy 2020 (nová Bílá kniha). NAPIV jako takový bude zapojen do klíčového dokumentu upravující budoucí rozvoj vzdělávací soustavy a jako samostatný dokument ho nebude nutné zachovat.

Panuje všeobecná shoda na nutnosti významného zapojení všech partnerů a to formou např. uvedenou v opatření H.

### **Výzkum veřejného ochránce práv k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol**

- 1) Ochránce doporučil vládě předložit návrh změny zákona, který by jednoznačně a bezrozporně zakotvil přednost individuální integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole, např. formou novelizace ustanovení § 16 školského zákona v následujícím znění: „Žák se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně zdravotního postižení, se přednostně vzdělává formou individuální integrace v základní škole.“ – **toto opatření bude předmětem širšího uchopení tématu rovných příležitostí/inkluzivního vzdělávání a předměte opatření H**
- 2) Ochránce doporučil Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy vypustit z vyhlášky bez náhrady možnost zařazení žáka bez postižení do speciální třídy nebo školy podle ustanovení §

10 odst. 2 a ustanovení § 3 odst. 5 písm. a) a b), a to pro jejich rozpor se školským zákonem.

– **toto opatření bude naplňováno opatřením A**

- 3) Ochránce doporučil Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy novelizaci vyhlášky č. 364/2005 Sb. tak, aby školy již s účinností k 1. 9. 2012 měly uloženou povinnost ministerstvu vykázat údaje o tom, zda vzdělávají žáky podle přílohy Rámcového vzdělávacího programu pro žáky s LMP a zároveň sdělily jejich přesný počet. Dále ministerstvu doporučil, aby do 31. 12. 2012 vytvořilo přesnou evidenci bývalých zvláštních škol obsahující informace o počtu žáků vzdělávaných podle přílohy Rámcového vzdělávacího programu pro žáky s LMP, její pravidelnou aktualizaci, jakož i její zaslání Kanceláři veřejného ochránce práv a ČŠI. K úvaze ministerstvu současně ochránce dal případnou změnu právní úpravy názvosloví škol. – **toto opatření bude naplňováno opatřením E**

Poslední sadu klíčových doporučení formulovala ČŠI při realizaci **inspekce v bývalých základních školách praktických**. Uvádíme příklady naplnění některých opatření (u každé oblasti jsou uvedeny části materiálu, kterými jsou opatření plně či částečně naplňována):

- Upřesnit znění školského zákona a prováděcích předpisů ve věci přijímání žáků do vzdělávacích programů pro zdravotně postižené žáky (LMP). Bez doporučení PPP a lékaře nebude možno žáka do takového programu přijmout. V případě porušení této nutné podmínky se bude jednat o hrubé porušení zákona. **(částečně naplňováno v rámci opatření D)**
- Zpracovat metodiku a formulovat praktická doporučení pro školy a pedagogické pracovníky k implementaci žádoucích forem a postupů pro vzdělávání žáků s riziky školní neúspěšnosti s rozlišením potřeb žáků se sociálním znevýhodněním a žáků s diagnózou LMP. **(naplňováno v rámci opatření G)**
- Vytvořit nástroje pro včasnou diagnostiku žáků ohrožených sociálním znevýhodněním ve vazbě na národní systém sociálních podpor (pod hranicí chudoby) pro potřeby vzdělávání. **(naplňováno v rámci opatření D)**
- Inovovat obsah a systém poradenského systému, sjednotit metodiku při hodnocení neúspěšnosti žáků, doplnit nástroje a metody zjišťování handicapů pro skupiny sociálně znevýhodněných žáků. **(částečně naplňováno v rámci opatření D)**
- Omezit personální a institucionální propojení ŠPZ a bývalých zvláštních škol. **(naplňováno v rámci opatření D)**
- Na úrovni bývalých zvláštních škol směřovat opatření ke zkvalitnění informovanosti veřejnosti o nabídce škol ve vzdělávacím proudu RVP ZV LMP a RVP ZV pro zákonné zástupce i učitele, kteří se žáky pracují. **(částečně naplňováno v rámci opatření B,G)**
- Využívat více možností zřizovat přípravné třídy pro žáky se sociálním znevýhodněním a získat asistenční podporu pro jejich začlenění do hlavního vzdělávacího proudu. **(částečně naplňováno v rámci opatření F)**

Témata, která nejsou opatřeními dotčena, budou předmětem jednání v rámci bodu H opatření (jejich rozsah je zpravidla širší a směřuje k zavedení konceptu rovných příležitostí/inkluzivního vzdělávání).

- Zajistit další vzdělávání pedagogických pracovníků, přednostně se zaměřit na PP ve vyloučených lokalitách.
- Snížit kapacity krajských základních škol pro žáky s LMP podporované ze SR a podpořit především obecní základní školy, které preferují individuální integraci žáků se SVP ve svých ŠVP.
- Vytvořit nástroje pro včasnou diagnostiku žáků ohrožených sociálním znevýhodněním ve vazbě na národní systém sociálních podpor (pod hranicí chudoby) pro potřeby vzdělávání.
- Změnit v praxi systém diagnostikování a orientovat ho více na aktivity podpůrné a vyrovnávací ve vztahu k žákům a ve spolupráci se spádovou základní školou.
- Vymezit ve školském zákoně zásady pro nárokové poskytování přímé finanční podpory žákům se SVP, zejména se sociálním znevýhodněním.
- Využít rozvojových projektů z ESF na změny škol a jejich vzdělávacích programů tak, aby byly naplněny cíle školského zákona a dokončena transformace bývalých zvláštních škol.

## 5. ZÁVĚR

Předkládaná zpráva je konsolidovaným akčním plánem k výkonu rozsudku *D. H. a ostatní* ve smyslu rozhodnutí zástupců ministrů CM/Del/Dec(2012)1144/9 ze dne 6. června 2012. Byl vypracován pracovní skupinou ustavenou ministrem školství, jejímiž členy byli zástupci všech relevantních státních orgánů – Ministerstva školství, Ministerstva spravedlnosti, Úřadu vlády – sekce pro lidská práva, Kanceláře veřejného ochránce práv a České školní inspekce. Revidovaný akční plán byl následně představen a diskutován s odbornou veřejností. [Konzultován byl též se zástupci sekretariátu Výboru ministrů Rady Evropy.]

Naplánovaná opatření mají za účel nastavit účinné právní záruky zajišťující, že proces zařazování dětí do vzdělávacího programu pro lehce mentálně postižené bude objektivní, prostý diskriminace na základě etnicity a sociálního původu a bude zajišťovat nejlepší zájem dítěte.

Česká republika je přesvědčena, že přijetím těchto specifických opatření bude v kratším horizontu dosaženo hmatatelného pokroku v terénu a podle vzdělávacího programu pro lehce mentálně postižené se bude vzdělávat neustále se snižující počet romských dětí.

Česká republika zároveň nadále hodlá pokračovat i v dosažení širšího cíle, než kterým je výkon rozsudku *D. H. a ostatní*, tedy ve zvýšení inkluзивity prostředí na běžných základních školách a bude přijímat opatření i v tomto rámci. Byť jde o otázku s výkonem rozsudku *D. H. a ostatní* poměrně úzce související, nejedná se o totožný problém.

O průběhu přijímání výše uvedených opatření je Česká republika připravena Výbor ministrů informovat před koncem prvního pololetí roku 2013.

O výsledcích prvního následného šetření účinnosti přijímaných opatření a závěrech, které jsou z tohoto šetření činěny, je Česká republika připravena Výbor ministrů informovat v závěru roku 2013.



## **PŘÍLOHA 1 – VÝKLAD ZKRATEK**

**RVP ZV** = Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

*Dokument vydávaný MŠMT, který závazně určuje obsah a cíle základního vzdělávání a vymezuje rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů.*

**RVP ZV – LMP** = Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

*Součástí RVP ZV, která upravuje uzpůsobení vzdělávacího programu odpovídající potřebám a vzdělávacím možnostem žáků s lehkým mentálním postižením a přizpůsobuje vzdělávací proces úrovni psychického a fyzického rozvoje těchto žáků.*

**Ombudsman** = Veřejný ochránce práv

*Veřejný ochránce práv v souladu se zákonem č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších veřejnoprávních institucí, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.*

**MŠMT** = Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

**ČŠI** = Česká školní inspekce

*Úřad podřízený MŠMT, zřízený zákonem ke sledování a hodnocení efektivity vzdělávací soustavy, kontrole kvality vzdělávání a dodržování právních předpisů ve školách a školských zařízeních.*

**MŠ** – Mateřské školy (předškolní vzdělávání)

**ESF** – Evropský sociální fond

**NAPIV** – Národní akční plán inkluzivního vzdělávání

## PŘÍLOHA 2 – STATISTIKY – DETAILNÍ INFORMACE

Informace týkající se zařazování romských žáků do základních škol praktických, resp. o žácích vzdělávaných podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV – LMP), nejsou v České republice ze standardních statistik dostupné. Základní důvody jsou legislativní<sup>2</sup>.

### Zdroje údajů o zařazování žáků romského etnika do škol vzdělávacích podle RVP ZV – LMP a jejich porovnatelnost

Z důvodu výše uvedené absence přesných statistických údajů byly v posledních letech realizovány výzkumy, které byly přímo na problematiku zařazování romských žáků do programu vzdělávacího žáků s lehkým mentálním postižením (tedy vzdělávacích se podle RVP ZV – LMP) zaměřeny, a ze kterých je možné získat informace o situaci romských žáků na českých školách. Jedná se především o:

- **výsledky inspekční činnosti v bývalých zvláštních školách** publikované v Tematické zprávě České školní inspekce „Postup transformace bývalých zvláštních škol ve školním roce 2011/12“ v roce 2012, jež navazovala na šetření z roku 2010. ČŠI provedla v letech 2009/10–2011/12 inspekční činnost v bývalých zvláštních školách za účelem zjištění dopadů úpravy zakotvené školským zákonem na vzdělávání na těchto školách. Výsledky byly zveřejněny ve dvou zprávách; zpráva z roku 2012 přináší i porovnání výsledku šetření mezi roky 2009/10 a 2011/12;
- **výzkum veřejného ochránce práv** k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol, který se zaměřil na zjištění podílu romských žáků, případně žáků z dalších etnických menšin, v bývalých zvláštních školách na území České republiky;
- **výsledky projektu Monitoring RVP**, které pro MŠMT zpracoval v roce 2009 Ústav pro informace ve vzdělávání. Projekt měl dva hlavní cíle: prvním bylo zmapovat, kolik žáků se

---

<sup>2</sup> Na základě zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, je údaj o etnicitě značen jako citlivý osobní údaj a není možné bez doložitelného souhlasu subjektů údajů zjišťovat národnost jednotlivých žáků, tedy mít přesné statistické údaje o počtu žáků hlásících se k romské národnosti.

Dále na základě vyhlášky č. 364/2005 Sb., o dokumentaci škol a školských zařízení se do centrální databáze předávají z evidence škol informace o žácích vzdělávaných se podle oborů vzdělání, tedy pouze v oboru Základní škola (podle RVP ZV) a Základní škola speciální (podle RVP ZSS), resp. dobíhajícího oboru Pomocná škola. Program, podle kterého jsou vzdělávání žáci s lehkým mentálním postižením, je pouze přílohou Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, která upravuje vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV – LMP). Tento RVP ZV – LMP ovšem podle nařízení vlády č. 211/2000 o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělání není oborem vzdělání a z pohledu nařízení se žáci vzdělávají v oboru Základní škola (tedy podle RVP ZV). Určitou informaci, že se žáci vzdělávají podle přílohy pro žáky s lehkým mentálním postižením, lze někdy vyčíst z názvu školy, kdy některé ze škol mají ve svém názvu „základní škola praktická“. To ovšem není pravidlem a pro statistické účely je tato informace nepoužitelná.

v českých základních školách učí podle vzdělávacího programu RVP ZV, v dobíhajících programech (Základní, Obecná a Národní škola) a kolik žáků se vzdělává podle RVP ZV – LMP, tedy přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením; druhým cílem bylo odhadnout, jaký podíl ze všech žáků v tom kterém vzdělávacím proudu tvoří romští žáci.

Ve všech těchto šetřeních nebylo možné na základě platné právní úpravy zjišťovat etnicitu žáků na základě jejich vlastní deklaráce, nebyli tedy dotazováni, zda se cítí Romem. Etnicita žáků byla zjišťována na základě druhé části definice používané MPSV a převzaté MŠMT: „Za Roma je považován ten, kdo se za Roma sám považuje, aniž by se k této národnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) sám hlásil, nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) identifikátorů.“. Z tohoto pohledu jsou tedy údaje o etnitě, resp. o romské národnosti, ve všech těchto šetřeních porovnatelné.

První dvě zmíněné zprávy byly v plném znění Výboru ministrů poskytnuty dne 4. září 2012.

### **Podíly žáků ve školách vyučujících podle RVP ZV – LMP**

Do roku 2004/05 byly k dispozici údaje o počtu žáků ve zvláštních školách, které spolu s platností školského zákona z roku 2005 přestaly existovat. Počet žáků v těchto školách v letech 1989/90-2004/05 klesl z 54 tis. na 26 tis., nicméně podíl žáků v těchto školách na celkovém počtu žáků základních škol tvořil v období po roce 2000 cca 2,5-2,7 %.

Dostupné údaje o počtu romských žáků ve zvláštních školách jsou k dispozici do roku 2000/01, ale je otázkou, do jaké míry jsou čísla spolehlivá. Podle dostupných údajů o počtu žáků, kteří se k romské národnosti hlásili, vyplývá, že v období 1992/93-1999/2000 bylo na základních školách celkem 0,09-0,24 % Romů, z toho ve zvláštních školách šlo v celém období o 1,49-3,73 % žáků. Tyto údaje vycházejí s přihlášeni se žáků (resp. jejich rodičů) k romské národnosti a s největší pravděpodobností jsou tato čísla silně podhodnocená (tuto zkušenost má i ČSÚ z předchozích sčítání lidu, kdy se většina Romů hlásila ke slovenské nebo české národnosti, navíc tato čísla jsou podstatně nižší, než jaká je odhadovaná velikost romské populace žijící v ČR).

Podle výsledků šetření Monitor RVP (ÚIV 2009), ČŠI z roku 2010 a šetření veřejného ochránce práv tvoří žáci romského původu cca 33-35 %<sup>3</sup> žáků vzdělávajících se podle RVP ZV – LMP. Jak uvádí zpráva

---

<sup>3</sup> Na výsledky publikované v uvedených šetřeních je nutné pohlížet nejen z pohledu shody v definici romského žáka, ale i z hlediska reprezentativnosti výběrového vzorku. Zde se potýkáme s problémem, že není k dispozici informace o celkovém počtu škol vzdělávajících žáky podle RVP ZV – LMP a školy jsou identifikovány podle názvu, případně podle zjištěných skutečností na školách, které takto označené nejsou (např. v případě šetření Monitoring RVP). Z tohoto pohledu jsou nejreprezentativnější právě data ze šetření Monitoring RVP, kdy byly osloveny všechny základní školy bez ohledu na to, podle jakého programu vyučují. V případě šetření veřejného ochránce práv byl výběrový vzorek sestaven na základě názvu školy a v případě České školní inspekce byly šetřeny školy, kde byly v průběhu předchozí inspekční činnosti zjištěny nedostatky, a bývalé zvláštní školy.

Zároveň je nutné si uvědomit, že jednotlivá šetření probíhala v různých časových obdobích – v roce 2009 (Monitoring RVP, inspekční činnost v bývalých zvláštních školách – první etapa) a v roce 2011/12 (šetření veřejného ochránce práv a inspekční činnost ČŠI). Navíc šetření zahrnovala různé skupiny respondentů (Monitor RVP – ředitelé, šetření veřejného ochránce práv – učitelé), případně se jednalo o pozorování třetí stranou (šetření veřejného ochránce práv, ČŠI – inspektoři).

veřejného ochránce práv, je to výrazně vyšší podíl, než je podíl romské populace v odpovídající věkové skupině.

Na základě šetření ČŠI byl ve školním roce 2011/12 zaznamenán významný pozitivní posun oproti roku 2009/10 – v bývalých zvláštních školách poklesl podíl romských žáků na 26 % (oproti roku 2009/10 se tedy jejich podíl snížil o 8,6 procentního bodu). Zároveň roste počet bývalých zvláštních škol, které vyučují jak podle RVP ZV – LMP, tak podle RVP ZV, a zároveň počet škol, které vyučují pouze v programu RVP ZV – LMP, poklesl o 6,5 procentního bodu z 65 % na 58,5 %. I když údaje neodpovídají díky použití odlišné metodiky zjištění výzkumu veřejného ochránce práv, vzhledem k použití stejné metodiky ČŠI v obou obdobích lze z výsledků vyvodit závěr, že podíl žáků romského původu vzdělávajících se podle RVP ZV – LMP klesá. Nicméně podíl romského etnika ve školách vzdělávajících v tomto programu je stále vysoký v porovnání s podílem romského etnika v odpovídající populaci a oproti zastoupení neromských žáků v těchto programech.

Podstatná je i skutečnost, že ve školách, kde byly v roce 2009/10 zjištěny Českou školní inspekcí závažné nedostatky (41 bývalých zvláštních škol) v zařazování žáků do vzdělávacích programů, ředitelé odstranili zjištěné nedostatky a 76 žáků bylo převedeno z RVP ZV – LMP do programu podle RVP ZV. Zároveň se ale 38 žáků z šetřených škol vzdělává na základě rozhodnutí jejich zákonných zástupců v nesprávném vzdělávacím programu.

Ze zprávy ČŠI vyplývá i zjištění pozitivní lineární závislosti mezi počtem sociálně znevýhodněných žáků a romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV – LMP.

#### **Další zjištění týkající se vzdělávání žáků romského etnika**

Pro děti se sociálním znevýhodněním jsou zřizovány **přípravné třídy**, kam docházejí tyto děti před vstupem do povinné školní docházky. Romové tvořili v roce 2009/10 téměř polovinu dětí v těchto třídách (49 %). Tuto skutečnost můžeme považovat za pozitivní vzhledem k tomu, že tato forma vzdělávání přispívá k získání návyků potřebných pro docházku do školy a buduje i další vzdělávací návyky. Mezi dětmi s odkladem povinné školní docházky v přípravných třídách tvořily romské děti třetinu, mezi dětmi bez odkladu téměř dvě třetiny. Negativní však je, že romští žáci při docházce do přípravných tříd vykazují vysokou míru absence a častěji než neromské děti ukončují docházku do přípravné třídy již v průběhu 1. pololetí (81 % z žáků, kteří docházku ukončili).

Podle šetření Monitoring RVP **přechází celkově z programu RVP ZV do jiného vzdělávacího programu 0,36 % žáků**. U romského etnika jsou však míry přechodů do RVP ZV – LMP mnohem vyšší, jedná se o 4,1 % romských žáků v porovnání s 0,2 % mírou přechodu žáků neromských. Nejčastěji jsou žáci přeřazováni v 1. a 6. ročníku, tedy na začátku vzdělávání na prvním a druhém stupni.

Naopak **z RVP ZV – LMP přechází do programu RVP ZV 1,0 % žáků**. Míra přechodu mezi romským a neromským etnikem je zde vyrovnanější – do programů RVP ZV přechází 1,3 % romských žáků a 0,9 % žáků neromských.

---

Z výše uvedených důvodů vzhledem k různým metodikám použitým v jednotlivých šetřeních nejsou všechna dostupná šetření v plné míře porovnatelná, nicméně podávají určitý obrázek o situaci zařazování romských žáků do škol vzdělávajících podle RVP ZV – LMP.

**Po ukončení povinné školní docházky** romští žáci nastupují zejména do programů vzdělávání s výučním listem (59 %), do oborů odborného vzdělávání s maturitou (19 %) a do praktických škol (6 %). Neromští žáci naopak častěji nastupují do odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (48 %), do učebních oborů (28 %) a na gymnázia (20 %). Rozdíly mezi romskými a neromskými žáky jsou i v případě absolventů RVP ZV, v případě absolventů RVP ZV – LMP nejsou rozdíly tak výrazné. Celkově absolventi RVP ZV – LMP nejčastěji odcházejí do oborů středního vzdělání s výučním listem (85 % Romů a 83 % neromských žáků) a oborů praktických škol (10 % Romů a 9 % neromských žáků). Otázkou však je, jaký podíl romských žáků ukončí vzdělávání na středních školách úspěšně. Podle výsledků Agentury pro základní práva EU a jejího šetření zaměřeného na romskou populaci<sup>4</sup> dosáhne vyššího sekundárního vzdělání v České republice pouze 30 % Romů ve věku 20-24 let, z čehož se dá odhadovat vysoká míra předčasných odchodů ze vzdělávání oproti většinové populaci (je zde ale nutné zmínit, že v ostatních sledovaných zemích byl podíl Romů s vyšším sekundárním vzděláním ještě nižší než v České republice).

### **Žáci s diagnózou lehké mentální postižení v běžných a speciálních třídách**

Ze standardních národních statistických šetření, jak je uvedeno i výše, není možné zjistit počty žáků vzdělávajících se v programu RVP ZV – LMP ani celkové počty romských žáků. Jediné informace, které nám mohou přiblížit skutečnou situaci, jsou celkové počty žáků s lehkým mentálním postižením a jejich podíly na celkovém počtu žáků. Je však nutné si uvědomit, že ne všichni tito žáci se nutně musí vzdělávat v programu RVP ZV – LMP.

Na základních školách tvoří celkově žáci s lehkým mentálním postižením 2 % žáků. Naprostá většina z nich se vzdělává formou skupinové integrace (94 % z nich) a pouze 6 % je individuálně integrováno v běžných třídách. Zároveň žáci s lehkým mentálním postižením tvoří téměř polovinu všech žáků speciálních tříd. Pokud jsou žáci s LMP individuálně integrováni do běžných tříd, obvykle jich není na jedné škole více než 5 (týká se to 94 % těchto žáků). Naopak, pokud jsou žáci s LMP zařazováni do speciálních tříd, je jich na jedné škole v naprosté většině více než 20 (jedná se o 90 % žáků s LMP ve speciálních třídách).

### **Srovnání nabídky ŠVP v bývalých ZvŠ ve šk. r. 2009/10 a ve šk. r. 2011/12**

Vzdělávací program v nabídce školy	Podíl škol v % šk. r. 2009/10	Podíl škol v % šk. r. 2011/12	Trend
RVP ZV	17.5	40.5	+
RVP ZV - LMP	65.0	58.5	-
Dobíhající VP	17.5	1.3	--

<sup>4</sup> Výzkum realizovaný v roce 2011 v deseti zemích Evropy (Bulharsku, České republice, Řecku, Španělsku, Francii, Maďarsku, Itálii, Polsku, Portugalsku, Rumunsku a Slovensku) na romské populaci (22 tis. dotázaných reprezentujících 84 tis. členů jejich domácností)

Ve školním roce 2011/2012 probíhala výuka ve sledovaných školách podle školních vzdělávacích programů zpracovaných podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále „RVP ZV“), podle přílohy upravující vzdělání žáků s lehkým mentálním postižením (dále „ZV LMP“) nebo jiného vzdělávacího programu (dále „VP“). Většinou se jedná o dobíhající obor pomocná škola nebo obor základní škola speciální, případně jejich kombinace.

V souladu s RVP ZV (včetně kombinace s ZV LMP či jiným VP) vyučovalo 40,5 % škol, podle přílohy pro LMP společně s jiným vzdělávacím programem se žáci vzdělávali v 58,5 % škol. Jiný vzdělávací program (samostatně) využívalo necelých 1,3 % škol.

### Srovnání počtu žáků vzdělávaných podle ZV LMP mezi školním rokem 2009/10 a školním rokem 2011/12 v bývalých ZvŠ

	Podíl žáků s diagnózou LMP z celkového počtu žáků v %	Podíl žáků s diagnózou LMP z celkového počtu žáků v %	Trend
	Školní rok 2009/10	Školní rok 2011/12	
<b>Celkem</b>	68.2	49.2	-

V tabulce č. 2 je uvedeno, že ve školním roce 2009/2010 byl podíl žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol 68,2 % a podíl romských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků s diagnózou LMP 35 % (viz tabulka č.1). Z toho vyplývá, že podíl romských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol byl 23,9 % (35 % z 68,2%) a podíl neromských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol 44,3 % (68,2 – 23,9).

Ve školním roce 2011/2012 byl podíl žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol 49,2 % a podíl romských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků s diagnózou LMP 26,4 %. Z toho vyplývá, že podíl romských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol byl 13 % (26,4 % ze 49,2) a podíl neromských žáků s diagnózou LMP na celkovém počtu žáků sledovaných škol 36,2 % (49,2 – 13).

Srovnáme-li výše uvedené, pak ve školním roce 2009/2010 bylo na sledovaných školách ze všech žáků, kteří tyto školy navštěvovaly, 23,9 % romských žáků s diagnózou LMP, zatímco ve školním roce 2011/2012 již jen 13 %. Ve skupině romských žáků s diagnózou LMP to představuje v roce 2011/2012 pokles na 54,4 % z počtu těchto žáků v roce 2009/2010 (13/23,9). Za dva roky tedy na sledovaných školách došlo k poklesu romských žáků s diagnózou LMP o **45,6 %** (100 – 54,4).

Ohledně neromských žáků jsou čísla následující: ve školním roce 2009/2010 bylo na sledovaných školách ze všech žáků, kteří tyto školy navštěvovali, 44,3 % neromských žáků s diagnózou LMP, zatímco ve školním roce 2011/2012 jen 36,2 %. Ve skupině neromských žáků s diagnózou LMP to představuje v roce 2011/2012 pokles na 81,7 % z počtu těchto žáků v roce 2009/2010 (36,2/44,3). Za

dva roky tedy na sledovaných školách došlo k poklesu neromských žáků s diagnózou LMP jen o **18,3 %** (100 – 81,7).

**Výše uvedené tedy jednoznačně dokládá, že počet romských žáků s diagnózou LMP na sledovaných školách klesá výrazně rychleji než počet neromských žáků s diagnózou LMP (pokles o 45,6 % oproti poklesu o 18,3 %).**